

נساء ضد العنف
נשים נגד אלימות
Women Against Violence

איגוד מרכזי הסיוע לנפגעות תקיפה מינית ולנפגעי תקיפה מינית בישראל

משפטניות למען צדק חברתי ע.ה.
حقوقيات من أجل العدالة الاجتماعية
WOMEN LAWYERS FOR SOCIAL JUSTICE

9.12.2020

הלובי למלחמה באלימות מינית

נייר עמדה ביחס להצעת חוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות (שלילת אפטרופסות מהורה בשל עבירה פלילית חמורה) התשפ"א 2020 לקראת דיון ביום 10.12.2020

בשם הארגונים החתומים מטה אנו מבקשות להביא את התייחסותנו להצעת החוק שבנדון, בפרט לאור העמדות שעלו בדיון הקודם על ידי משרדי הממשלה השונים, לקראת המשך הדיון בחוק כדלהלן:

1. מטרת הצעת החוק הינה לתת מענה מהיר וחד משמעי, מעבר למענה הניתן כיום בחוק, במקרים של עבירות אלימות חמורות, להתמודדות עם פוגע שממשיך להתעלל במשפחה דרך התערבות בחיי הקטינים.
2. בניגוד לטענות שעלו בדיונים הקודמים, נבקש להבהיר כי שלילת אפטרופסות עולה בקנה אחד עם אמנת האו"ם בדבר זכויות הילד, ובוודאי שאינה עומדת בסתירה לה. האמנה קובעת כי טובת הילד היא לקשר מיטיב עם הוריו. אין באמנה, או בפרשנותה על-ידי וועדת זכויות הילד, כל התייחסות לשאלות של אפטרופסות, משמורת משפטית, או משמורת פיזית. יתרה מזאת, האמנה קובעת כי יש להגן על הילד בכל מצב שבו קיים הורה פוגע, ובאיזון בין הצורך בשמירה על קשר לבין הגנה על הילד ורווחתו, שיקול ההגנה על הילד תמיד יגבר. יוער בהקשר זה שבמדינות רבות בעולם, ישנה חזקה משפטית ברורה ולפיה לא יתקיימו הסדרי שהות ואפטרופסות של קטין עם הורה במקרה שהייתה התעללות, הזנחה או אלימות במשפחה, וקביעה אחרת עומדת בניגוד לטובת הקטין, אלא אם הוכח אחרת.¹
3. עמדה, כפי שהובעה בדיון הקודם על ידי משרד הרווחה, המאפשרת להורה שהורשע בפגיעה מינית בילד אחד להוסיף ולשלוט בחיי ילדיו האחרים, לקבל לגביהם החלטות הנוגעות לחינוכם, לבריאותם הפיזית והנפשית, וגם לדרוש לקבל עליהם משמורת היא עמדה שעומדת בסתירה לכך שמוגנות הילדים היא הערך שצריך לגבור. קשר של ילד עם הוריו הוא חשוב כשמדובר בקשר מיטיב אך ודאי שלא על חשבון סיכון מוגנות הילד.
4. כמו כן, שמירה על קשר אינה אפטרופסות. אפטרופסות היא הזכות (והחובה) לקבל החלטות לגבי חיי הילד. הגבלת או שלילת אפטרופסות נועדה למנוע את זכויות אלה, אבל אין בכך ביטול האפשרות להורות על שמירה על קשר בפיקוח, אם הדבר ימצא לטובת הקטין וככל שההורה מצוי בהליך טיפולי. לכן, החיבור בין שאלת הקשר לבין אפטרופסות הוא חיבור מוטעה ומטעה. פרשנות נכונה של האמנה ושל החקיקה בישראל בסעיף 27 לחוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות,² כבר בנוסח כיום, מביאה למסקנה הברורה מאליה שנוכח עבירות אלימות במשפחה או עבירות מין בקטין, ובפרט אלו החמורות ביותר, על בית המשפט לשקול שלילה והגבלה של האפטרופסות.

¹ E.g. Texas Family Code Sec. 153.004(b), <https://statutes.capitol.texas.gov/Docs/FA/htm/FA.153.htm>

California Family Code § 3011

² חוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות, התשכ"ב-1962

5. להצעת החוק ולצורך להרחיבה לעבירות אלימות חמורות ולעבירות מין בקטינים, כפי שעלה בדיון, יש בסיס משפטי וטיפול איתן. **חשיפה של קטין לאלימות במשפחה, בין אם באופן ישיר או עקיף, פוגעת בילד. ומסכנת את התפתחותו.** ילדים החשופים לאלימות ביתית, וביחוד לאלימות כלפי אחד מהוריהם, הגם שלא כוונה כלפיהם, נפגעים ברמה הנפשית, ההתנהגותית, האמוציונלית, החברתית והקוגניטיבית. בין היתר, ילדים אלה נוטים לסבול מבידוד חברתי, מהתנהגויות תוקפניות ואנטי-חברתיות, מחרדה, דיכאון, תגובות פוסט-טראומטיות ויכולות אקדמיות נמוכות. בנוסף, מחקרים מראים באופן מובהק כי כאשר ישנה אלימות במשפחה כלפי אחד ההורים, קיימת לצידה אלימות גם כלפי הילדים בני אותה המשפחה וגם הם קורבנות ישירים של ההורה האלים.³ יתרה מזאת, מחקרים גם מעידים על מתאם בין אלימות נגד נשים לבין אלימות נגד ילדים. ילדים שאמותיהם נתונות לאלימות מצד אביהם, מצויים בסיכון גבוהה בהרבה להיות קורבנות לאלימות ישירה כלפיהם מצד האב. כך גם ילדים אחרים במשפחה בה אחד הילדים נתון לפגיעה מינית או התעללות מצד ההורה, מצויים בסיכון גבוה להיפגע מאלימות.
6. **בהקשר זה, יש להבטיח בחקיקה כי נטל ההוכחה לכשירות ומסוגלות הורית יהיה על ההורה הפוגע ויש להבנות את שיקול הדעת השיפוטי כך שבית המשפט יתחשב בצורך להגן על קטין מפני חשיפה לאלימות, בין ישירה או עקיפה. אין לאפשר לפוגע להמשיך ולהתעלל בנפגעים ובמשפחה דרך הליכים משפטיים אינסופיים כפי שקורה כיום.**
7. לפיכך, נבקש להוסיף לחוק הבניית שיקול הדעת השיפוטי כך **שגם במקרים של פגיעות חמורות נוספות ובכלל זה:** עבירות מין של הורה בקטין (כולל מעשה מגונה), עבירות של תקיפה, תקיפה הגורמת חבלה של ממש, פציעה, חבלה חמורה, חבלה בכוונה מחמירה כלפי בן משפחתו של הקטין הגר עמו, ישקול בית המשפט שלילה או הגבלה של האפוסטרופסות של הורה ואם יחליט שלא להגבילה, ינמק בית המשפט את החלטתו ואילו צעדים יש לנקוט על מנת להגן על הקטין.

מרכז רקמן לקידום מעמד האשה, הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת בר-אילן
נעמת - תנועת נשים עובדות ומתנדבות
איתך מעכי – משפטניות למען צדק חברתי
עמותת רוח נשית
איגוד מרכזי הסיוע
פורום מיכל סלה
עמותת נשים נגד אלימות
אני אישה
הלובי למלחמה באלימות מינית

³ Intersection Of Child Abuse And Children's Exposure To Domestic Violence, Herrenkohl Et Al, Trauma, Violence & Abuse, Vol.9, No.2, April 2008, 84-99; Joyanna Silberg & Stephanie Dallam, Abusers gaining custody in family courts: A case series of over turned decisions, Journal of Child Custody, 16(2): 140-169, 142 2019
פרופ' צבי איזיקוביץ, פרופ' רחל לב-ויזל, "התעללות, הזנחה, ואלימות כלפי ילדים ובני נוער בישראל: בין שכיחות לדיווח", המרכז לחקר החברה, אוניברסיטת חיפה